

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

z dnia 4 stycznia 2001 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego.

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 i Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 117, poz. 759 i Nr 162, poz. 1126 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 19, poz. 239, Nr 48, poz. 550, Nr 104, poz. 1104, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122, poz. 1320) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego (Dz. U. Nr 14, poz. 129 i Nr 60, poz. 642 oraz z 2000 r. Nr 2, poz. 18) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w § 1 w ust. 1 w pkt 2 dodaje się lit. c) w brzmieniu:
„c) uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym w sześcioletnich szkołach podstawowych i gimnazjach, stanowiącą załącznik nr 4 do rozporządzenia.”;
- 2) w § 3 skreśla się wyrazy „umiarkowanym, znacznym i”;
- 3) dodaje się załącznik nr 4 do rozporządzenia w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszego rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Edukacji Narodowej: *E. Wittbrodt*

Załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 stycznia 2001 r. (poz. 49)

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO UCZNIÓW Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM W STOPNIU UMIARKOWANYM I ZNACZNYM W SZEŚCIOLETNICH SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I GIMNAZJACH

A. Wskazania ogólne

1. Edukacja dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym po-

lega na integralnej realizacji funkcji wychowawczej, dydaktycznej i opiekuńczej szkoły z uwzględnieniem specyficznych form i metod pracy oraz za-

sad nauczania, opisanych przez współczesne nauki pedagogiczne.

- Specyfika kształcenia dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym polega na wychowaniu i nauczaniu całościowym, zintegrowanym, opartym na wielozmysłowym poznawaniu otaczającego świata — w całym procesie edukacji. W stosunku do wielu uczniów, zwłaszcza z upośledzeniem umysłowym w stopniu znacznym, przez cały okres ich pobytu w szkole podstawowej, a następnie w gimnazjum, działania edukacyjne mogą nie wykraczać poza pewien obszar, zaspokajając specyficzne potrzeby edukacyjne tych uczniów. Należy uznać prawo osób niepełnosprawnych do rozwoju we własnym tempie i uwzględnić to prawo podczas ustalania kierunków pracy.

Z opisanego wyżej powodu podstawa programowa nie przypisuje kolejnym etapom edukacyjnym w szkole podstawowej i gimnazjum odrębnych celów i nie wyróżnia dla nich odrębnych zadań ani treści.

- Działalność edukacyjna szkoły (dydaktyczna, wychowawcza i rewalidacyjna) opiera się na indywidualnych programach edukacyjnych, ustalonych dla każdego ucznia na podstawie wielospecjalistycznej oceny poziomu jego funkcjonowania, i zawierających realne, szczegółowe cele, zadania i treści, mieszczące się w strefie najbliższego rozwoju ucznia. Powinny one pozostawać w zbieżności z celami, zadaniami i treściami niniejszej podstawy programowej.
- Indywidualne programy edukacyjne powinny być opracowywane przez zespół nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem. Do zadań członków tego zespołu należy:
 - ustalanie dla każdego ucznia w określonych odstępach czasu, nie rzadziej jednak niż raz w roku, oceny poziomu funkcjonowania (do rejestrowania oceny zmian w funkcjonowaniu ucznia mogą być stosowane różne dokumenty, opisane w literaturze pedagogicznej lub wypracowane w danej placówce — dokumentacja ma charakter ciągły, obejmujący cały czas pobytu ucznia w szkole),
 - programowanie aktywności indywidualnej i zespołowej uczniów z równoczesnym zaangażowaniem sfery umysłowej, emocjonalno-motywacyjnej i działaniowej,
 - programowanie zintegrowanych oddziaływań rewalidacyjnych wspierających rozwój ucznia.
- Nauczyciele powinni prowadzić zajęcia edukacyjne, organizując uczniów w zespoły edukacyjno-terapeutyczne (zwane w ramowych planach nauczania klasami), zachowując ciągłość nauczania i dostosowując czas zajęć i przerw do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów. O doborze uczniów do zespołów decydują głównie ich potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne, w mniejszym stopniu wiek i lata nauki.
- W miarę zmian zachodzących w rozwoju uczniów, w wyniku rozbudzenia zainteresowań i ujawnienia zdolności, możliwe jest na każdym etapie eduka-

cyjnym wyodrębnienie dla celów organizacyjno-metodycznych zajęć edukacyjnych:

- funkcjonowanie w środowisku,
- muzyka z rytmiką,
- plastyka,
- technika,
- wychowanie fizyczne,
- religia/etyka.

W kształceniu tym wskazana jest pełna korelacja treści nauczania i wychowania.

- Nawet niewielkie postępy ucznia powinny być wzmacniane pozytywnie, natomiast brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu.
- Wskazane jest nawiązanie współpracy z rodziną ucznia, włączanie jej w tworzenie planu rewalidacji, a także w miarę możliwości w realizowanie pewnych jego elementów w domu rodzinnym ucznia. Konieczna jest też taka organizacja działalności rewalidacyjnej szkoły, która przygotowuje środowisko do przyjęcia ucznia, jego zaakceptowania i udzielania mu pomocy.
- Pożądany jest udział rodziców (opiekunów) w konsultacjach dotyczących postępów i trudności ucznia, wspieranie przez szkołę ich wysiłków w pracy z dzieckiem (zgodnie ze specyfiką rodziny, wyznawanymi przez nią wartościami, kulturową tradycją).

B. Cele edukacyjne

Celem edukacji uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym jest rozwijanie autonomii ucznia niepełnosprawnego, jego personalizacja oraz socjalizacja, a w szczególności wyposażenie go — w ramach posiadanych przez niego realnych możliwości — w takie umiejętności i wiadomości, aby:

- mógł porozumiewać się z otoczeniem w najpełniejszy sposób, werbalnie lub pozawerbalnie,
- zdołał osiągnąć maksymalną niezależność życiową w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych,
- był zaradny w życiu codziennym, adekwatnie do indywidualnego poziomu sprawności i umiejętności, oraz miał poczucie sprawczości,
- mógł uczestniczyć w różnych formach życia społecznego na równi z innymi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając ogólnie przyjęte normy współżycia, zachowując prawo do swojej inności.

C. Zadania szkoły

- Tworzenie właściwych warunków, niezbędnych do zapewnienia uczniowi komfortu psychicznego, poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, nawiązanie pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem.
- Wypracowywanie sposobów dokonywania oceny aktualnego funkcjonowania ucznia i na jej podstawie wytyczanie bądź korygowanie indywidualnego programu edukacyjnego.

3. Rozwijanie u ucznia motywacji do porozumiewania się z drugą osobą (rówieśnikiem, dorosłym), komunikowania potrzeb i stanów emocjonalnych.
 4. Tworzenie sytuacji edukacyjnych i wykorzystywanie sytuacji życiowych do rozwijania umiejętności komunikacyjnych uczniów, w tym także umiejętności czytania i pisania, jak również elementarnych umiejętności matematycznych.
 5. Wdrażanie do samodzielnego wykonywania czynności związanych z samoobsługą, budzenie chęci pomocy innym, umożliwianie doznawania satysfakcji z osiągniętej niezależności.
 6. Konstruowanie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczanie relacji społecznych, przygotowanie do pełnienia ról społecznych, wzmacnianie pozytywnych przeżyć związanych z pełnionymi rolami.
 7. Uczucie zasad współistnienia społecznego (pomoc sąsiadka i inne zachowania prospołeczne, poszanowanie godności osobistej drugiego człowieka, uprzejmość, życzliwość i inne).
 8. Kształtowanie umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych, uczenie umiejętności rozwiązywania sytuacji konfliktowych.
 9. Uczucie umiejętności kierowania swoim postępowaniem, rozwijanie umiejętności dokonywania wyboru i poczucia odpowiedzialności za własne decyzje, uczenie obowiązkowości i kształtowanie niezależności uczuciowej.
 10. Stwarzanie sytuacji sprzyjających poznawaniu otoczenia, w którym przebywa uczeń — instytucji i obiektów, z których będzie w przyszłości korzystał.
 11. Umożliwianie uczniowi udziału w różnorodnych wydarzeniach społecznych i kulturalnych w roli odbiorcy i twórcy kultury, uczenie przy tym wyrażania swoich przeżyć i emocji.
 12. Przybliżanie tradycji i obyczajów lokalnych, narodowych, rozbudzanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej, regionu, kraju.
 13. Umożliwianie poznawania środowiska przyrodniczego, budzenie zainteresowania i szacunku dla otaczającej przyrody, wychowanie do życia w harmonii z przyrodą.
 14. Wspieranie rozwoju sprawności psychofizycznej uczniów, prowadzenie zajęć niezbędnych do rozwoju psychoruchowego,
 15. Organizowanie warunków do uprawiania przez uczniów różnych dyscyplin sportowych, udziału w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie.
 16. Stwarzanie warunków do zdobywania umiejętności technicznych i wykorzystywania ich w różnych sytuacjach życiowych. Umożliwianie korzystania z urządzeń technicznych, ułatwiających funkcjonowanie w życiu.
 17. Zapewnienie uczniowi udziału w różnorodnych zajęciach rewalidacyjnych wspierających rozwój, zgodnie ze wskazaniami zawartymi w wielospecjalistycznej ocenie jego rozwoju.
- D. Treści nauczania
- Treści nauczania i wychowania w kształceniu uczniów z upośledzeniem umysłowym powinny być podporządkowane indywidualnemu programowi edukacyjnemu. Przy realizacji treści należy wykorzystać wszystkie możliwości, jakie stwarza określone środowisko społeczno-kulturowe ucznia oraz baza dydaktyczna szkoły. Zakres treści ulega poszerzaniu w miarę nabywania przez uczniów wiadomości, umiejętności i sprawności.
1. Umiejętność samoobsługi:
 - a) kształtowanie sprawności niezbędnych w codziennym życiu, dotyczących ubierania się, jedzenia, higieny osobistej, czynności fizjologicznych, ochrony organizmu przed szkodliwymi czynnikami,
 - b) kształtowanie nawyków i postaw ogólnie akceptowanych w tym zakresie.
 2. Dbłość o zdrowie:
 - a) przyjmowanie prawidłowej pozycji ciała przy nauce,
 - b) utrwalanie podstawowych nawyków higienicznych i żywieniowych,
 - c) unikanie czynników szkodliwych dla zdrowia,
 - d) korzystanie z pomocy medycznej.
 3. Umiejętność porozumiewania się z otoczeniem, w tym:
 - a) wykorzystywanie komunikatów pozawerbalnych,
 - b) poznawanie wspierających bądź alternatywnych metod komunikacji (*w stosunku do uczniów napotykających trudności w słownym porozumiewaniu się*),
 - c) doskonalenie języka,
 - d) doskonalenie wymowy.
 4. Rozwijanie percepcji wzrokowej i spostrzegania:
 - a) w toku obserwacji rzeczywistości i na obrazkach,
 - b) poprzez manipulowanie przedmiotami i porządkowanie przedmiotów,
 - c) poprzez wyszukiwanie różnic i podobieństw oraz zauważanie zmian w otoczeniu.
 5. Rozwijanie percepcji słuchowej poprzez:
 - a) ćwiczenia wrażliwości słuchowej,
 - b) ćwiczenia rytmiczne,
 - c) ćwiczenia słuchu fonematycznego,
 - d) analizę i syntezę słuchową.
 6. Ćwiczenia pamięci — dotykowej, ruchowej, słownej i innej.
 7. Czytanie i pisanie, poprzedzone starannym przygotowaniem:
 - a) usprawnianie analizatora wzrokowego i słuchowego,
 - b) rozwijanie orientacji przestrzennej,
 - c) rozwijanie sprawności manualnej i grafomotorycznej,
 - d) rozwijanie lateralizacji,
 - e) rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,

- f) inne wskazane usprawnienia.
(Biorąc pod uwagę indywidualne uwarunkowania uczniów, którzy nie posiadają umiejętności pisania ręcznego — w miarę możliwości — należy przygotować ich do posługiwania się maszyną do pisania bądź komputerem.)
8. Elementarne umiejętności matematyczne:
- porównywanie,
 - odwzorowywanie,
 - porządkowanie zbiorów przedmiotów,
 - liczenie, posługiwanie się pieniędzmi,
 - mierzenie długości, objętości, ciężaru, czasu — z zastosowaniem prostych przyrządów pomiarowych.
9. Poznawanie najbliższego otoczenia:
- szkoły,
 - instytucji, urzędów,
 - placówek kulturalnych,
 - sklepów, punktów usługowych.
10. Poznawanie najbliższego środowiska społeczno-kulturowego:
- aktywne uczestniczenie w różnych formach życia społecznego, kulturalnego i religijnego,
 - przygotowanie ucznia do pełnienia różnorodnych ról społecznych (w tym roli dorosłej kobiety i mężczyzny),
 - wdrażanie do kulturalnego, społecznie akceptowanego sposobu bycia.
11. Twórczość artystyczna:
- kontakt z dziełami muzycznymi, plastycznymi, filmowymi, teatralnymi,
 - aktywność muzyczna, plastyczna, parateatralna, taneczna,
 - umiejętne stosowanie różnorodnych środków artystycznego wyrazu,
- d) rozwijanie specjalnych uzdolnień i zainteresowań kulturalnych.
12. Poznawanie przyrody:
- zapoznanie z różnorodnymi środowiskami naturalnymi,
 - prowadzenie hodowli i upraw,
 - kształtowanie postaw proekologicznych w kontaktach z przyrodą.
13. Zajęcia ruchowe:
- zabawy i gry ruchowe służące rozwijaniu sprawności psychofizycznej,
 - ćwiczenia gimnastyczne i korekcyjne niezbędne do rozwoju psychoruchowego,
 - udział w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie,
 - wykorzystywanie nabytych umiejętności ruchowych w życiu codziennym,
 - przygotowanie do aktywnego spędzania wolnego czasu.
14. Kształcenie techniczne:
- poznawanie materiałów i produktów codziennego użytku, ich właściwości i zastosowań,
 - korzystanie z prostych narzędzi,
 - korzystanie z urządzeń socjalnych i technicznych powszechnego użytku, zgodnie z ich przeznaczeniem,
 - kształtowanie zachowań proekologicznych w trakcie posługiwania się narzędziami, korzystania z urządzeń socjalnych i technicznych.
15. Zajęcia rewalidacyjne.
- Prowadzone są na wszystkich etapach kształcenia, wspomagają rozwój ucznia. Mogą mieć charakter korekcyjny, kompensacyjny, usprawniający, stymulujący, rozwijający — w zależności od indywidualnych potrzeb poszczególnych uczniów.*